

Когато обаче част от изброените дейци се идентифицират по-плътно с общонационалната кауза, Славейков веднага намира добри думи, с които да ги препоръча на „благоволенieto на българския народ“ (I, 4, 27 юли 1863; I, 21, 25 май 1864). Последното е валидно дори и за подчертано конюнктурната фигура на митрополит Доротей Софийски²⁶, който при все че през 1861 г. е изгонен с масови демонстрации от града и епархията, към 1864 г. дава знаци на готовност да се присъедини към антипатриаршеските действия на сънародниците си. Между другото, той е и един от дарителите на в. „Гайда“, осигуряващ с парични средства възможността изданието да се печата в моменти, когато основната част от абонатите му са неизрядни в плащанията си. Изразявайки искрена благодарност на владиката за направеното, в обзорната статия, публикувана в края на първата годишна на „Гайда“, Славейков бележи:

Не можем да премълчим и великодушната и щедра помощ, която получавахме на много пътя от Н[егово] П[реосвещенство] св. Софийскаго г-на Доротейя. Доста е да кажем, че ако не беше Н[егово] Преосвещенство, "Гайдата" както беше забъркала конците по едно време, щеше съвсем да ѝ се прекъсне пискуня. Според положението и състоянието му, неговата помощ ни направи да благоговееме пред поведението му. Ако [в]сичките наши единародни архиереи, колкото ги имаме, ся покажат тъй щедри към "Гайдата", ний не само бихме изплатили гайдарския си борч, ами бихме и посребрили "Гайдата". Ако пък [в]сички архиереи, що са под цариградския патриарх, речеха да облагодетелстват "Гайдата" тъй богодатовито, то "Гайдата" щеше да е в състояние да си направи и тя на Фенер един сарай, не по-голям от другите калугерски сараи. (I, 24, 15 юни 1864).

Един от най-съществените приноси на Славейковата „Гайда“ към развоя и историята на църковното движение е свързан с факта, че изданието отразява (коректно и относително подробно) всички основни антипатриаршески инициативи, разгърнали се в периода 1863-1865 г. на общонационално и на регионално ниво. Изтъкнатото обстоятелство тежи допълнително и с това, че през посочените години българският печат в Цариград и в емиграция е подчертано оскъден²⁷. Успоредно с „Гайда“ в столицата се печата вестникът на представителите „Съветник“. В Браила излиза обвързаната с проуниатската линия на църковния въпрос „Българска пчела“. Цариградският в. „Турция“ също гравитира към идеологемите на подкрепящите го прокатолически среди. Пак в Цариград се печата и в. „Зорница“, но